

De zwijgende familie Sternberg

Roman

door Tryntsje van der Steege

Hoe lang houdt de mens het vol zich door hoop bij de neus te laten nemen? Tot de laatste dag! Met deze uitspraak begint en eindigt Stefanie Zweig (1932) het tweede deel van haar lijvige roman *Het huis in de Rothschildstraat*. Hoop en vertrouwen kenmerken de geschiedenis van het Joodse gezin Sternberg, die beschreven wordt in dit boek. Vervlochten met die familiegeschiedenis zijn de historische gebeurtenissen van de eerste helft van de 20ste eeuw, die onvermijdelijk ook teleurstelling, angst en onzekerheid veroorzaken. Hoofdmoot is echter het leven van alle dag, zoals de verschillende leden van de steeds verder uitdijende familie Sternberg het beleven.

In januari 1900 betreft Johann Isidor Sternberg met zijn zwangere vrouw Betsy en hun zoontje Otto een groot huis aan de Rothschildallee in Frankfurt, het huis dat het centrale punt blijft in de jaren en generaties die volgen. Het eerste deel van het boek beschrijft de jaren 1900 tot 1917, het tweede deel - De kinderen van de Rothschildstraat - gaat over de jaren 1926 tot 1937 en laat inderdaad zien hoe de kinderen Sternberg zich ontwikkelen en al dan niet hun eigen gezinnen stichten. Deel 3, *Terugkeer naar de Rothschildstraat*, staat als los boek aangekondigd voor het najaar. De klassieke chronologische opzet van het verhaal past natuurlijk bij het genre van de familiegeschiedenis, maar ook bij de levenshouding van het beschreven gezin; keurig volgens de regels en precies zoals het hoort. Johann Isidor is een voornaam zakenman, Betsy een toegewijd huisvrouw, en hun 7 kinderen en 3 kleinkinderen groeien op in weelde en vrijheid. Er is niet een personage dat de hoof-

Kristallnacht in Duitsland (9 november 1938): geweld tegen Joden. De worsteling om de Joodse identiteit en de Duitse nationaliteit met elkaar te verenigen is een interessant thema in het boek. Foto: Wikipedia

rol heeft, het verhaal springt heen en weer tussen al hun perspectieven. De verbindende kracht in het huishouden is kokkin Josepha Krause, hoedster en verwenster van alle Sternberg-kinderen, en steun en toeverlaat van de vrouw des huizes.

Een interessant thema in dit boek is de verhouding tussen de Joodse identiteit en de Duitse nationaliteit. De worsteling om beide te verenigen, en de verontwaardiging en onmacht wanneer de loyaliteit aan het vaderland niet op waarde wordt geschat is hartverscheurend. Dat de oudste zoon net als vele andere Duitse soldaten is gesneuveld in de Eerste Wereldoorlog, voorkomt niet dat in aanloop naar de Tweede Wereldoorlogde winkels van Sternberg worden geboycott en zijn dochters van school worden gepest, en dat is moeilijk te verkroppen. Toch moeten dit soort kwesties moeite doen zich staande

te houden tussen de uitgebreide beschrijvingen in het verhaal. Straten, parken, het weer, interieurs en damesjurken worden met bijzonder veel aandacht voor detail beschreven, maar de grens tussen zinvolle sfeertekening en overbodige informatie is erg dun. Zweig heeft een voorkeur voor wijldopige zinnen, creatieve metaforen, en uiteenlopende synoniemen, maar ook hierin is de balans tussen scherpe karakterisering en kitscherige overdrijving zeer fragiel. Het grootste nadeel van deze overdaad aan beschrijvingen en details is dat de personages vrij vlak blijven.

Ook in de weergave van de personages overheerst namelijk de beschrijving. Gedachtes worden alleen indirect weergegeven en naar gesprekken wordt meer verwezen dan dat ze in directe rede worden gevoerd. De karakters worden vooral getekend door wat ze

doen en minder door wat ze zeggen of denken, en in sommige gevallen pakt dat heel mooi en bijna droogkomisch uit: 'De heer des huizes had geen trek en was bijzonder verstrooid. In plaats van op zijn bord legde hij zijn gebruikte bestek op het schone tafelkleed. De vrouw des huizes kromp ineen.' Toch blijft er een afstand tussen de lezer en de personages. Hoewel de familie Sternberg groot is, en er door vriendschappen en huwelijken nog veel meer personages bijkomen, laat geen van hen een onvergetelijke indruk achter. Af en toe springt er iemand uit en neemt de lezer een tijdje mee (zoals dochter Victoria ten tijde van haar eerste verliefdheid en latere huwelijkt) maar we komen er niet achter wat Johann Isidor Sternberg en zijn nageslacht werkelijk raakt en beweegt.

Uiteraard is dat tekenend voor de verhoudingen bin-

nen het gezin en de etiquette waarvan de personages zich bedienen, want 'in het huwelijk van de Sternbergs werd niets onthuld, geen reukenschap afgelegd en al helemaal niet gediscussieerd. Elk meende te weten wat de ander dacht. De gewoonte om te zwijgen bepaalde het leven van alledag, maakte dat soms grijs, af en toe eenzaam, maar zorgde er ook voor dat het nooit ontspoorde'. Hierdoor 'ontspoorde' het verhaal echter ook nergens. Zweig laat veel mooie kansen liggen om aangrijpende scènes werkelijk indrukwekkend te maken en laat veel dingen ongezegd, die uitgesproken veel meer impact zouden hebben. De reacties op de dood van zoon Otto en de ontdekking van Johann Isidor's overspel zijn bijna onderkoeld, en alleen tussen de regels sijpelt iets van de intensiteit van de emoties door.

Toch weet vooral het laatste hoofdstuk nieuwsgierigheid op te wekken naar hoe het verder gaat met het gezin. *Het huis in de Rothschildstraat* eindigt vlak voor het begin van de Tweede Wereldoorlog en met Sternberg-kinderen die uitwaaien over de hele wereld. De brief die jongste dochter Alice vanuit Zuid-Afrika stuurt en het vertrek van de tweeling Erwin en Clara, en Clara's dochttertje Claudette naar Palestina laten meer van de drijfveren van de personages zien dan in de hoofdstukken ervoor. Hopenlijk laat Stefanie Zweig hen ook in het volgende deel meer zelf aan het woord.

1 *Het huis in de Rothschildstraat*. Stefanie Zweig. Uitgeverij Boekkerij 21,95 euro (e-book 14,99 euro). *Vertaald uit het Duits door Marianne van Reenen & Jantsje Post*

In freoneklub ûnder de lûp

Roman

troch Jaap Krol

It *Geloksbern* fan Hilda Talsma hat in dramatysk begjin. Bettina ('Betty'), dy't wekker wurdt yn it sikehús, is mar krêkt ûntsnapt is oan in fatale brân yn it steatige famyljehús. Mei rêder Evert en freondinne Elseke besiket se sa goed sa kwea har libben wer yn balans te bringen yn en om it fiktive doarp Frisum. Betty, dy't oan it skouder ferbaarnd is, hat nammentlik krekt in famke kriegen en moat dus ek leare om mem te wêzen. Dat falt oars net altyd ta, want neist de skamte en de swiere

ferantwurdlikheid binne der ek de ferliedings. Har eks Hindrik bygelyks, in boertige fint dy't der gjin doekjes om wynt. Of Emiel, de sjonger fan De Hûnekop, de band dy't yn it doarpshús fan Frisum spylje sil. Is Betty dus ûnwis en kwetsber, as har suster Akkelyn har meldt yn it doarp, lykje de rapen gear te wêzen. Brutaal en ferriederlik besiket Akkelyn eltse man op te winnen. Dochs blykt dat dat in poaze is - Akkelyn falt op froulju en liket byt te hawwen by ien fan de freondinnen fan Betty. De amoreuze ûntjouwings berikke harren hichtepunt op

in ôfslutende poolparty, dêr't leafde, lust en teloarstelling ticht bynoar lizze.

Hoewol eindigjend mei genôch cliffhangers, foltôget skriuwster Hilda Talsma mei *It geloksbern* har trilogy oer Elseke en har los-fêste freoneklub - earder skreau se al *De twadde hûd* (2011) en *Flammen* (2012). Trije boeken yn trije jier tiid, dat mei in prestasje neamd wurde. Skaaimerkt fan har styl is it hege tempo en de ferhaallinen dy't neat foarsizze. In oar skaaimerkt is it froulike perspektyf. Foaroer de faak wifeljende en ûnwisse froulju stean de hast kategoriale manlju,

lykas de nommele beskermer, de rûge boer of de nichterige homo. Dêr is neat mis mei: Talsma fergruttet oan ien stik troch en siket de grinzen fan it klisjee op, mar lit har personaazjes noait falle. Se bliuwe by de freoneklub en etalearje yn alle earlikheid harren soargen, liikens en in faak ûnbekommere nocht oan seks - sa't dat giet ûnder echte freonen.

Wol fyn ik dat Talsma har flotte pinne wolris opoffert oan lichtsinnich taalbrûk. In guon alinea's begjint hast de helte fan de sinnen mei it wurd 'se' en de stimmingswikkels binne bytiden hiel radi-

kaal. Talsma mei har kreative jeften wol wat mear ferkenne en har personaažes wat sekerder delsette. Hooplik nei oanlieding fan de cliffhangers út dit boek, want dizze trilogy freget eins om mear.

1 *Hilda Talsma, It geloksbern, Utjouwerij Elikser, 18,50 euro (e-book 8,50 euro)*

1 *It boek It geloksbern is yn maaië it boek fan de moanne*